

СТАНОВИЩЕ

на дисертационния труд на докторант Татяна Георгиева Предова на тема:

Лидерът в юношеска възраст в контекста на училищната среда

за присъждане на образователно-научна степен „доктор“ по психология,

Научна област: „Социални, стопански и правни науки“

Научна специалност: „Педагогическа и възрастова психология“

Професионално направление: „Психология“

Изготвил становището: проф. Антоанета Христова

Дисертационният труд на Татяна Предова е посветен на темата за лидерството, но в труден за дефиниране период, поради което и недостатъчно изследван, а именно – периода на юношеството. Динамичните процеси и все още неустойчивите прояви на личността през юношеството, поставят сериозни предизвикателства пред методите на изследване и теоретичната интерпретационна рамка на изследователския резултат.

Трудът се състои от 172 страници, с 95 литературни източници (15 български, 12 руски и 68 на английски език), таблици – 27 и фигури – 16. Построен е по класическия начин в три части – Теоретична постановка за изследването, Постановка на емпиричното изследване и Резултати, анализ и интерпретация на данните от емпиричното изследване.

В изследването си, Татяна Предова формулира 7 изследователски задачи и 4 хипотези. Извадката ѝ се състои от 312 ученици на възраст между 14 и 19 години от IX, X, XI и XII клас. Принос на дисертацията е разработването на два инструмента - въпросник за определяне на стиловете на лидерство в юношеска възраст и набор от ситуации за проучване на потенциал за лидерско поведение. Третият метод е самоописателната част от (SRP) „Поведенческата система за оценка на деца“ (Behavior Assessment System for Children –BASC; Reynolds, Kamphaus 1992) юношески вариант, адаптиран от проф. Пламен Калчев. Изследователският дизайн включва проследяване влиянието на личностни характеристики от една страна и проявата им в различни ситуации, от друга, върху лидерските стилове на юношите, разпределени според използвания въпросник на Командващ лидерски стил, Референтен/харесваният лидерски стил, Дионисиев лидерски стил и Просоциален/решаващ конфликти лидерски стил.

Резултатите показват, че се наблюдава наличие на умерени и силни корелационни връзки, което показва, че лидерите в класа се изявяват, като комбинират различни лидерски стилове. Данните разкриват, че при сравнителния анализ на най-ниските и най-високите стойности на личностните характеристики при лицата, които са се отличили като лидери, и онези, които не са, няма чувствителни статистически различия, което се дължи на слабите и умерени корелационни връзки между личностните черти и стиловете лидерство.

Изследването се отличава с прецизна статистическа обработка и детайлно представяне на резултатите. Проследени са при съпоставяне на личностния конструкт с най-висока стойност при стила на Командващия лидер „търсенето на усещания“ с този на не-лидерите се вижда, че той е по-изразен при лидерите, както и личностният конструкт с най-ниска стойност „манипулиране“. При Дионисиевия (Купонджията) стил най-висока стойност има „търсене на усещания“, най-ниска – „нарцисизъм-себевъзхищение“. Като и двата личностни конструкта при лидерите са по-високи, от стойността им при не-лидерите. При отчитане на категориалното разпределение на личностните конструкти с най-високи и най-ниски стойности при Просоциалния лидер се вижда, че с най-висока стойност е „близост с родителите“, като при лидерите е с по-висока стойност. Конструктът „депресия“ е с най-ниска стойност и е по-висока при не-лидерите. При Референтния/Популярния лидер конструктът с най-висока стойност е „близост с родителите“, а с най-ниска – „себевъзхищение“. И двата конструкта са с по-високи стойности при лидерите.

Изводът, който се налага, е, че при анализа по пол на ефектите на личностните черти за проява на стилове на лидерство в юношеска възраст по пол значими прогнозни стойности се наблюдават само при момичетата.

В заключение на осъществените регресионни анализи на независимите променливи и видовете лидерски стилове, както и вторичния регресионен анализ по пол могат да се направят следните заключения:

Регресионният анализ при независими променливи на личностни конструкти „негативно отношение към училището, „тревожност, „негативно отношение към учителите, „атипичност“, „депресия“, „локализация на контрола“, „близост с родителите“, „самооценка“, „увереност в себе си“, „търсене на усещания“, „чувство за неадекватност“, „социален стрес“, „соматизация“, „нарцисизъм – общо, „себевъзхищение“, „манипулиране“ по отношение на лидерските стилове като зависими променливи (Командващ, Референтен, Дионисиев, Просоциален) е проведен при включване на всички предиктори с последователно въвеждане в регресионното уравнение. Съществена особеност в изследването е ниската стойност на обяснена дисперсия, от което че получените данни, въпреки че разкриват възможността да бъде предсказана проявата на определени лидерски стилове в юношеска възраст, като се отчитат взаимовръзките с различни личностни конструкти, в основната си част би следвало да се тълкуват предпазливо като надеждни, преки предиктори за проявата на изследваните лидерски стилове в юношеска възраст.

Изброените от Татяна Предова научни и научно-приложни приноси са коректни и изчерпателни. Изследването е сред малкото в областта на детско-юношеската психология, което изследва стилове на лидерство в юношеска възраст; изследването

въвежда два нови инструмента за диагностика с широко практическо приложение разпознаване на лидерите и обичайните стилове, които използват, с цел насочване на дейността им в конструктивна за общността посока; и се установяват взаимовръзки между стиловете на лидерстване в юношеска възраст и някои личностни конструкти и дава силен инструмент на хората от практиката, които работят с подрастващите по темата за лидерството.

Предова представя необходимите публикации и участия в конференции. На лице са покритите критерии за преминаване към защита на дисертационния труд. Авторефератът на дисертацията е в обем от 44 страници и представя систематизирано и изчерпателно неговото съдържание.

В заключение мога да кажа, че дисертационния труд на Татяна Предова представлява сериозно и интересно изследване с принос както в научен, така и в приложен план. Предложената разработка отговаря на критериите за присъждане на научно-образователната степен „доктор по психология“. Убедено предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научната степен „Доктор“ на Татяна Предова за представената дисертацията.

07.05.2018

проф. Антоанета Христова